

Innspill til budsjettføring i Stortingets utenriks- og forsvarskomiteé

Forum for utvikling og miljø (ForUM), et nettverk av over 60 norske sivilsamfunnsorganisasjoner, takker for muligheten til å delta på statsbudsjettføring.

Bistandsprosenten

Verden står i en tredimensjonal global krise når det gjelder mat, energi og finansiering, ifølge FNs generalsekretær. Dette rammer de mest marginaliserte menneskene og økonomiene hardest. Antallet som lever i ekstrem fattigdom økte med 77 millioner i 2021.

Samtidig legger årets statsbudsjett opp til å bryte med prinsippet om at én prosent av BNI skal gå til bistand og bevilger et historisk lavt nivå på 0,75 prosent. I post 179 Flyktningtiltak i Norge bevilges i overkant av 1,6 milliarder kroner, noe som gjør Norge til en betydelig mottaker av norsk bistand. Under kapittel 162, post 75 og 96, bevilges til sammen én milliard kroner Norfunds klimainvesteringsfond, som har kutt i klimagassutslipp i utviklingsland som mandat og ikke fattigdomsbekjempelse. Det er altså penger som går til å oppfylle Norges forpliktelser innen utslippskutt, og ikke har som mål å bekjempe fattigdom.

ForUM har forståelse for at årets budsjett er utfordrende for mange og at man stramme inn for å unngå høy inflasjon. Internasjonal bistand har likevel svært liten effekt på norsk økonomi og inflasjon, som [Samfunnsøkonomisk analyse viste i en rapport](#), og bør derfor ikke rammes av innstrammingene.

ForUM ber derfor om at komiteen:

- Ber Regjeringen oppfylle prinsippet om at én prosent av BNI skal gå til bistand.
- Ber departementet om å ikke omprioritere 1,6 milliarder kroner innenfor bistandsbudsjettet til flyktningutgifter i Norge under kapittel 179. Utgifter knyttet til flykninger i Norge bør komme i tillegg til bistandsbudsjettet.
- Ber departementet tydeliggjøre at bistandens hovedmandat er fattigdomsbekjempelse og at finansiering av andre forpliktelser, slik som utslippskutt, må komme som nye og friske midler.

Samstemthetsrapportering

I fjorårets statsbudsjett ble rapporteringen på samstemt politikk for bærekraftig utvikling flyttet fra UD's budsjettproposisjon til Norges frivillige rapportering på arbeidet med bærekraftsmålene (Voluntary National Review). Denne endringen er en betydelig svekkelse av rapporteringen på samstemthet, og flytter rapporteringen på dilemmaer og konflikter bort fra demokratisk kontroll i Stortinget.

I Norges handlingsplan for bærekraftsmålene, [Meld. St. 40 \(2020-2021\) Mål med mening](#), står det at det skal utarbeides en årlig statusoppdatering om arbeidet med bærekraftsmålene nasjonalt og internasjonalt, i tillegg til rapporteringen av arbeidet med bærekraftsmålene i departementenes budsjettproposisjoner. Denne statusoppdateringen bør legges frem for Stortinget og inneholde samstemthetsdilemmaer.

ForUM ber derfor om at følgende merknader tas inn:

- Komiteen ber departementet om å legge frem den årlige statusoppdatering på arbeidet med bærekraftsmålene for Stortinget og at den inneholder rapportering på samstemt politikk for bærekraftig utvikling.
- Komiteen ber departementet utarbeide en egen stortingsmelding om samstemt politikk for bærekraftig utvikling.

Kap. 162 Næringsutvikling, landbruk og fornybar energi

Vi i ForUM er glade for å se at det står tydelig under post 70 Bærekraftig næringsutvikling og handel at det er et kriterium for å få støtte at næringslivsaktører utviser aktsomhet og kartlegger risikoen for menneskerettighetsbrudd, barnearbeid, klima og miljø i tråd med FNs veiledende prinsipper for næringsliv og veilederen fra OECD for multilaterale selskaper. Det er avgjørende at det følger tydelige forventninger med denne formen for næringslivsstøtte.

Samtidig savner vi refleksjoner rundt behovet for grundige aktsomhetsvurderinger i posten for det nye klimainvesteringsfondet under Norfund. Tatt i betraktning at investeringene skjer i utfordrende markeder, og vi vet at det er betydelig risiko forbundet med investeringer i fornybar energi er det avgjørende at det grundige aktsomhetsvurderinger av risikoen knyttet til menneskerettighetsbrudd, brudd på urfolks rettigheter og alvorlig miljøskade forventes av alle som mottar støtte under denne ordningen.

ForUM ber derfor om at komiteen:

- I merknad understreker viktigheten av tilstrekkelige aktsomhetsvurderinger knyttet til risikoen for brudd på urfolks rettigheter eller menneskerettighetene og alvorlig miljøskade ved investeringer i det nye Klimainvesteringsfondet.

Kap. 163 Klima, miljø og hav

Verden står ikke bare overfor en klima- og naturkrise, vi står midt i en internasjonal forurensningskrise. Samtidig har arbeidet for å bekjempe forurensningskrisa i 2022 fått et stort gjennombrudd med oppstarten av forhandlinger om en juridisk bindende avtale på plast. Norge har tatt en viktig lederrolle i dette arbeidet internasjonalt over lang tid, og andre stater ser til Norge for signaler om forpliktelse nå når forhandlingene er i gang. Derfor ser vi med stor skuffelse at det er foreslått et kutt på 40 millioner i denne posten.

ForUM ber derfor om at komiteen:

- Øker post 71 Bærekraftige hav og tiltak mot marin forurensning med 40 millioner for å opprettholde satsningen.

Klimafinansiering

I ForUM-rapporten «[Norway's Fair Share](#)» beregnes Norges rettferdige andel basert på Norges historiske utslipp og vår økonomi til omkring 65 milliarder kroner årlig frem til 2030, fordelt på 50 med i utslippskutt og 15 mrd i tilpasning. Vista analyse har redegjort for hvordan summen kan operasjonaliseres i rapporten [How Norway can Deliver its Fair Share of International Climate Finance](#).

Norge skal tredoble støtten til klimatilpasning innen 2026. Økt finansiering til klimatilpasning er avgjørende for å nå målene i Parisavtalen. De siste årene har klimafinansieringen ligget på omkring 1 milliard norske kroner årlig. En økning på 150 millioner kroner til klimatilpasning, samt 230 mill. til klimarobust tilpasning i jordbruket, er langt fra nok og ikke å regne som en tilstrekkelig. Det må derfor settes av større summer årlig frem mot 2026.

ForUM ber om at finansiering av tap og skade må inn i statsbudsjettet og komme i tillegg til finansiering av klimatilpasning.

Økt klimafinansiering kan sikres gjennom:

- Avvikle oljeskattepakken.
- Innføre full lettestans etter olje og gass, både i modne og umodne områder.
- Øke CO2-avgiften til 1500 kr/tonn i 2030
- Innføre en klimaavgift på produksjonen av olje på 500 kr/tonn
- Innføre en avsetning i merverdiavgiften til klimatiltak på ett prosentpoeng

ForUM ber om at følgende merknad tas inn:

- Komiteen ber regjeringen om å lage en opptrappingsplan for hvor og hvordan Norges klimafinansiering skal økes fram mot 2030 og klimatilpasningen tredobles frem mot 2026.
- Opptrappingsplanen må inkludere tiltak som innen 2030 sørger for å kutte utslipp i utlandet med minimum 200 millioner tonn CO2, samt prioriterte tilpasningstiltak i land i sør.

Sivilt samfunn

Støtte til sivilsamfunn er avgjørende for å sikre kritiske røsters handlingsrom og for å støtte opp om sivilsamfunnsaktørers viktige bidrag for å nå bærekraftsmålene. I en rapport fra ForUM trekkes stabile rammevilkår fram som en av de sentrale forutsetningene for at norsk sivilsamfunn skal kunne delta i både nasjonale og internasjonale politiske prosesser på en effektiv og meningsfull måte.

Under posten for sivilt samfunn er informasjonsstøtten som er svært viktig for å sikre en kunnskapsbasert og kritisk debatt om utviklingsspørsmål. Vi mener det er av stor betydning at Stortinget har innsyn i forholdet mellom disse ulike postene og at støtte til øvrig sivilsamfunnsarbeid ikke settes opp mot informasjonsarbeid.

ForUM ber derfor om at følgende merknader tas inn:

- Komiteen ber regjeringen øke kapittel 170 Sivilt samfunn med 10 millioner kroner.
- Komiteen ber regjeringen om å synliggjøre informasjonsstøtte-delen av støtten til sivilsamfunn gjennom å skille mellom informasjonsstøtte og øvrig sivilsamfunnsstøtte